

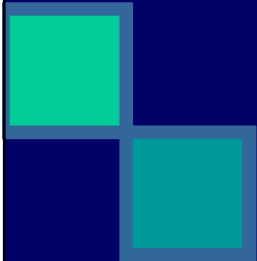

Elektronické platební prostředky, platební karty, platební systémy

*Předmět Měnové a devizové právo,
Podzim 2008*

*Mgr. Bc. Libor Kyncl
Právnická fakulta Masarykovy
univerzity*

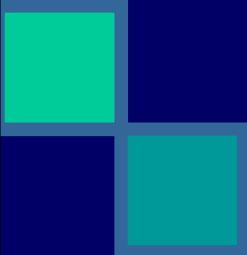

Základní body prezentace I

-
- Elektronické platební prostředky
 - Elektronické peněžní prostředky
 - Platební karty
 - 3D-Secure
 - Instituce elektronických peněz
-

Základní body prezentace II

-
- Platební systémy z hlediska neprávniho
 - Platební systémy z hlediska práva ČR
 - Provozovatel, účastníci a pravidla systému
 - Oznamovací povinnosti
 - Licence k provozování PS
 - Dohled nad systémy, opatření k nápravě
 - CERTIS
-

Elektronické platební prostředky

- 1) prostředek vzdáleného přístupu k peněžní hodnotě
 - 2) elektronický peněžní prostředek
 - - § 15 odst. 1 písm. a) a b) zákona o platebním styku
 - - jednotlivé druhy obsahují řadu prakticky používaných prostředků
-

Elektronické peněžní prostředky

- Užší než elektronické platební prostředky
 - Prostředek je nabit penězi
 - Uchovává hodnotu v počítačové paměti
 - Je přijímán jako platební prostředek i jinými osobami než vydavatelem
 - V praxi např. karty autobusových přepravců – prodej jízdenek
 - Elektronické peníze = ekvivalent klasických peněz bez hmotné podoby
-

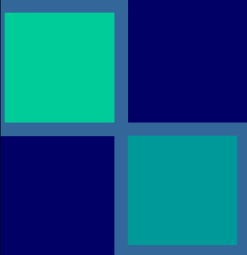

Prostředek vzdáleného přístupu k peněžní hodnotě

- - umožní přístup na účet a provedení platby ve prospěch třetí osoby
 - - platební karty
 - - homebanking, internetbanking, M-platby přes mobil, dárcovské SMS
 - - peněžní hodnota neexistuje přímo v prostředku, ale na vzdáleném účtu svého druhu (bankovní účet, účet u družstevní záložny, služba u mobilního operátora)
-

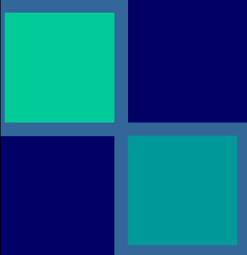

Dělení platebních karet I

-
- Debetní (napojení na běžný účet)
 - Kreditní (napojení na úvěr, nutno splatit)
 - Charge (obdoba kreditní karty, nutné ji splácet dávkově vždy po uplynutí termínu)
 - Nákupní úvěrové (kreditní karty vydávané nebankovními institucemi – spotřebitelské úvěry)
 - Tzv. odložený debet
-

Dělení platebních karet II

-
- Elektronické (klasická karta – čip nebo magnetický proužek)
 - Embosované (vyražené vystouplé údaje)
 - Virtuální (plně elektronické) karty ve formě čísla a verifikačního kódu (karta fyzicky neexistuje)
 - =====
 - Domácí x mezinárodní
-

Příklady karet

- Která z nich je embosovaná a která elektronická?

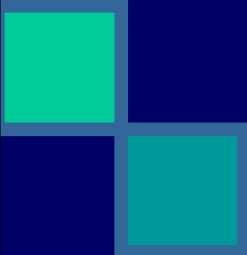

Způsoby použití platebních karet

- Bankomat = ATM (Automated Teller Machine) – banka vs. držitel karty
 - Terminál u obchodníka (použije se magnetický proužek nebo čip)
 - Imprinter u obchodníka (pouze embosované karty, tzv. žehlička)
 - 3D-Secure (a podobné systémy)
-

3D-Secure

-
- Zabezpečená aplikace České spořitelny v ČR
 - Vychází ze služeb poskytovaných kartovými asociacemi VISA, MasterCard
 - Zajišťuje přijímání karet na internetu bez ohledu na banku, která kartu vydala (i mezinárodně)
 - Může v něm být využita i plně elektronická karta
 - Obchodník vůbec nemá přístup k informacím o účtu zákazníka – transakce jde k obchodníkovi přes banku – předchází krádežím údajů o kartách, více právních vztahů při této transakci
-

Rozhodování sporů v oblasti el. platebních prostředků

- Finanční arbitr
 - - jedná ve správním řízení, rozhoduje nálezem, proti nálezu lze podat námitky (lhůta 15 dní od doručení, rozhoduje o nich také arbitr), řízení se zahajuje na návrh
 - Soud
 - - spory řešeny v rámci občanského soudního řízení
-

Povinnosti vydavatele el. platebních prostředků

- Povinnost zpětné výměny
 - Informovat ČNB o změně obchodních podmínek bez zbytečného odkladu
 - Osoby jiné než banky smějí vydávat elektronické platební prostředky pouze po předchozím souhlasu ČNB
 - Oznamují ČNB objem el. peněz a množství vydaných EPP (30.6., 31.12.)
-

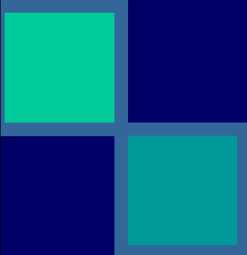

Dohled v oblasti el. platebních prostředků

- Vykonává Česká národní banka v rámci dohledu nad finančním trhem
 - Vydává vzorové obchodní podmínky
 - Shromažďuje obchodní podmínky všech vydavatelů
 - Ukládá pokuty až do výše 1.000.000 Kč
 - Rozhoduje ve správním řízení
-

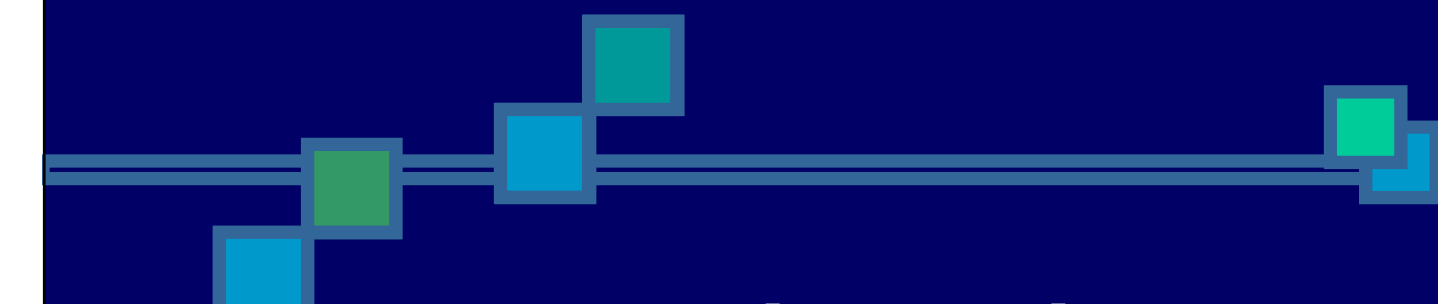
Instituce elektronických peněz

-
- a.s. nebo e.s. se sídlem v ČR
 - Licence od ČNB
 - Činností vydávání elektronických peněz
 - Nesmí poskytovat úvěry ani nabývat
 - Základní kapitál alespoň 35.000.000 Kč
 - §§ 18b – 18f zákona o platebním styku
 - Vztahují se na ni i některá ustanovení zákona o bankách
-

Prameny právní úpravy – el. platební prostředky

- Zákon o platebním styku
 - Zákon o bankách
 - Zákon o České národní bance
 - Zákon o finančním arbitrovi
 - Správní řád pro procesní aspekty dohledu
-

Platební systémy z hlediska neprávního I

- Odlišné pojetí od platebních systémů z hlediska právního = širší pojetí.
 - Z hlediska teorie systémů.
 - Z hlediska informatiky (data, vývoj...).
 - Z hlediska ekonomického.
-

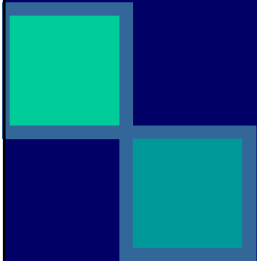

Platební systémy z hlediska neprávního II

- Platební systémy z hlediska ekonomického – širší pojem než z hlediska právního (!!!), zahrnují:
 - - platební systémy z hlediska právního
 - - elektronické platební prostředky
 - - mikroplatební systémy
 - - mezibankovní telekomunikační systémy (SWIFT)
 - - dokumentární platební prostředky
 - - platby v hotovosti
 - - ostatní platební prostředky (karta v menze)
 - = tj. jakýkoli způsob předávání peněžních prostředků
-

Mikroplatební systémy

-
- - v ČR nepatří mezi platební systémy z hlediska právního
 - - jsou platebními systémy z hlediska ekonomického
 - - příklady: Monetka, Seznam Peněženka, PayPal
-

Platební systémy z hlediska právního I

- = Mezibankovní platební systémy zajišťující převody peněžních prostředků mezi bankovními účty bank a dalších institucí poskytujících finanční služby.
 - = Také nazývány platební systémy pro velké hodnoty (large-value payment systems).
-

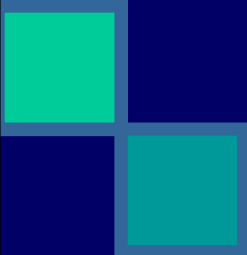

Platební systémy z hlediska právního II

- Z hlediska právního v ČR jediný platební systém – CERTIS (Czech Express Real Time Interbank Gross Settlement system).
 - Přesto postavení platebních systémů upraveno obecně.
 - ČR obdobně jako Rakousko má přísnější úpravu platebních systémů x Německo, Finsko.
 - Celkem v EU a EHS 66 platebních systémů.
 - České subjekty v rámci zahraničních platebních systémů.
-

Výhody platebních systémů

-
- - rychlost provádění mezibankovních plateb
 - - zabezpečení
 - - velké počty a objemy převodů
 - - spojuje mnoho bank a dalších finančních institucí přímým spojením
-

Platební systémy z hlediska mezinárodního práva I

- **Právo Evropské unie:**
- *Dána přímá aplikovatelnost:*
- - nařízení ES/2560/2001 o přeshraničních platbách v eurech
- - nařízení ES/1781/2006 o informacích o plátcích doprovázejících převody peněžních prostředků
- *Není dána přímá aplikovatelnost:*
- - směrnice ES/64/2007 o platebních službách na vnitřním trhu
- - směrnice ES/26/98 o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry
- - směrnice ES/5/97 o přeshraničních převodech – nebude účinná od 1. 11. 2009 (zrušena ES/64/2007)

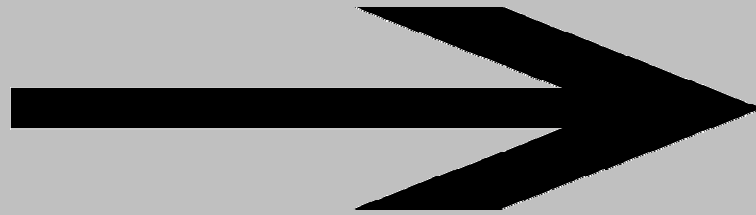

Platební systémy z hlediska mezinárodního práva II

- mezinárodní smlouvy - konkrétní dohody o vyrovnání závazků mezi státy v platebních systémech
 - interní pokyny Evropské centrální banky – forma obecných zásad – není právní předpis
-

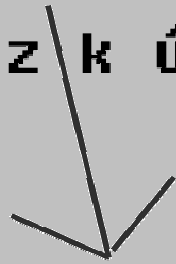
Mezibankovní převod/hladká platba

**Plátce =
příkazce**

Příjemce

Příkaz k úhradě

**Převádějící
banka plátce**

**Převádějící banka
příjemce**

**Platební
systém(y)**

Typy platebních systémů

- Rozlišují se podle způsobu vypořádání vzájemných pohledávek:
- 1. Real time gross settlement – CERTIS, TARGET - každý příkaz zpracován zvlášť, musí být kryt peněžními prostředky na účtu převádějící instituce
- 2. Netting – ECS EURO1 – platby zpracovávají v rámci celého dne, tzv. saldování – převádějí se pouze rozdíly mezi vzájemnými platbami, platba se může „nepovést“, pak se posloupnost zpracovává znovu
- 3. Management front – operátor určuje prioritu ve frontě příkazů
- 4. Intraday credit – vnitrodenní úvěr od provozovatele zajištěný zástavou

Provozovatel platebního systému I

- akciová společnost
 - splacený základní kapitál nejméně 500.000.000,- Kč
 - obvykle banka, ale může být i jiná osoba
 - majetek ke splacení z. k. nezávadný a průhledný původ
-

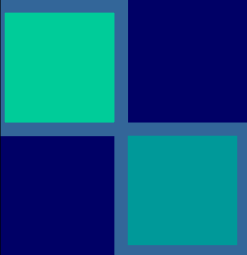

Provozovatel platebního systému II

- musí splňovat technické a organizační předpoklady pro výkon činnosti systému (+ funkční řídicí a kontrolní mechanismy, systém řízení rizik)
 - Provozovatel je zároveň účastníkem systému.
-

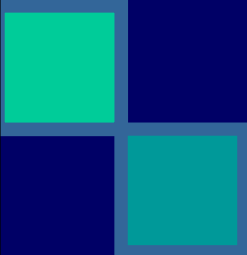

Účastníci systému

-
- taxativně vyjmenováni v § 24 odst. 1 a 2
 - musí podepsat písemnou smlouvu o účasti na platebním systému
 - + banky a pobočky zahraničních bank, osoby oprávněné přijímat vklady od veřejnosti a poskytovat úvěry
 - + osoby poskytující investiční služby
 - + osoby veřejného práva
-

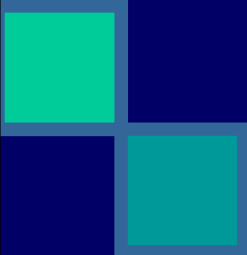

Pravidla systému

-
- nedílná součást smlouvy o platebním systému
 - Kdo je provozovatelem systému?
 - Kdo může být účastníkem?
 - práva a povinnosti účastníků systému
 - zajištění likvidity
 - měnu / měny
 - okamžik přijetí příkazu systémem
 - způsob vypořádání vzájemných pohledávek
-

Příkaz v platebním systému

-
- § 26 ZPS, subsidiárně § 4 ZPS
 - = pokyn účastníka systému, aby prostřednictvím systému byly převedeny peněžní prostředky ve prospěch příjemce
 - zaúčtování příkazu v souladu s pravidly
 - Bezpodmínečný! (rozdíl oproti obecnému příkazu, který může mít podmínku)
 - Neodvolatelný!
 - obvykle podáván technickými prostředky (pomocí informačních technologií)
-

Licence k provádění převodů peněžních prostředků I

- Nutná k provádění převodů peněžních prostředků (musí ji mít převádějící instituce)
 - Uděluje ji ČNB na žádost při splnění:
 - - personálních předpokladů (bezúhonnost, odpovídající vzdělání)
 - - dodání potřebných listin
 - Uděluje se na dobu neurčitou
 - Nepřevoditelná, nepřechází na právního nástupce
-

Licence k provádění převodů peněžních prostředků II

- Místo licence k provádění převodů peněžních prostředků lze převody provádět na základě:
 - - bankovní licence
 - - jednotné licence
 - - devizové licence
 - - podobná povolení vydaná v jiných státech ES
 - K provádění přeshraničních převodů nutná devizová licence.
-

Oznamovací povinnost provozovatele I

- § 28 ZPS
 - oznamuje ČNB písemně bez zbytečného odkladu:
 - - změna názvu, sídla, místa podnikání kteréhokoli z účastníků systému
 - - snížení počtu účastníků systému
-

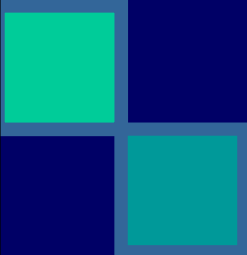

Oznamovací povinnost provozovatele II

- Žádost o předchozí souhlas u některých změn:
 - - změna účastníků systému, pokud to není snížení počtu účastníků
 - - změna smlouvy o systému nebo pravidel
 - Poskytování informací osobám, které prokážou právní zájem (Policie, státní zastupitelství, soud, správní orgány)
-

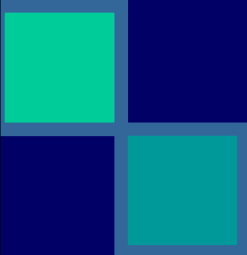

Oznamovací povinnost ČNB I

-
- ČNB vede:
 - - seznamy platebních systémů provozovaných v ČR
 - - seznamy platebních systémů provozovaných v ostatních zemích Evropské unie a Evropského hospodářského společenství
 - - seznamy účastníků platebních systémů v ČR
 - - seznamy českých účastníků zahraničních platebních systémů
-

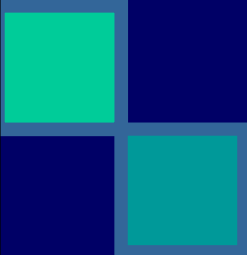

Oznamovací povinnost ČNB II

-
- zveřejňuje je, i na internetu
 - poskytuje je:
 - - krajským a vrchním soudům
 - - Nejvyššímu soudu ČR
 - - Komisi Evropských společenství
 - - orgánům ostatních států EU a EHS
-

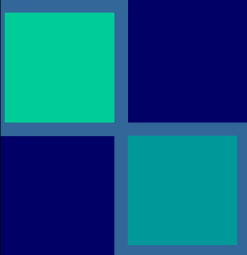

Licence k provozování PS

-
- uděluje na žádost ČNB
 - na dobu neurčitou
 - nepřevoditelná
 - nepřechází na právního nástupce
 - další náležitosti stanovuje ČNB vyhláškou
 - lze stanovit podmínky pro provozování
-

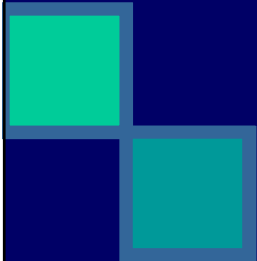

Dohled nad systémy

-
- provádí ČNB (také ECB a jiné centrální banky)
 - provozovatel a účastníci musí orgánům dohledu poskytnout požadované informace a potřebnou součinnost (průlom do zásady mlčenlivosti)
 - jedna ze složek dohledu nad finančním trhem a jeho částí peněžním trhem
-

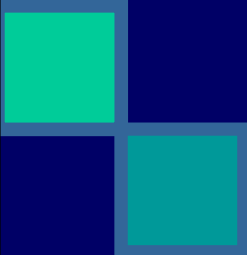

Opatření k nápravě I

-
- ukládá ČNB
 - zjednání nápravy ve stanovené lhůtě
 - pozastavení výkonu činností do sjednání nápravy
 - nařízení mimořádného auditu systému nebo účastníků na náklady provozovatele
-

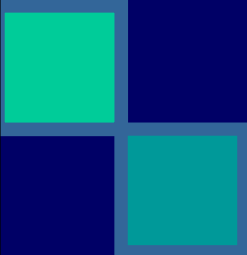

Opatření k nápravě II

-
- nařízení vyloučení některých účastníků ze systému
 - pokuta až do výše 100.000.000,- Kč
 - odejmutí licence
 - výjimka: pro udělování opatření k nápravě se nepoužije správní řád – tj. není správní řízení, v ostatních případech ano
-

CERTIS

-
- = Czech Express Real Time Interbank Gross Settlement system
 - jediný platební systém v současnosti v provozu v ČR
 - platební styk mezi bankami v ČR
 - provozovatel ČNB
 - používá způsob vyrovnání pohledávek Real Time Gross Settlement
-

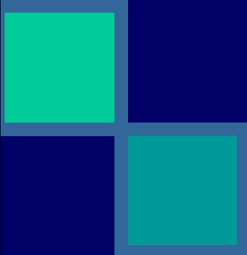

Prameny právní úpravy – platební systémy

- Vnitrostátní právo x mezinárodní právo
 - Zákon č. 124/2002 Sb., o platebním styku (dále jen ZPS) – hmotné i procesní právo
 - Zákon o České národní bance pro dohled
 - Pro procesní aspekty dohledu subsidiárně správní řád
 - Zákon o bankách, zákon o spořitelních a úvěrových družstvech, zákon o finančních konglomerátech, ...
 - Směrnice Evropského společenství, nařízení ES
 - Pravidla kapitálové přiměřenosti Basel I/II – nejsou právními předpisy! - inspirace při normotvorbě
-

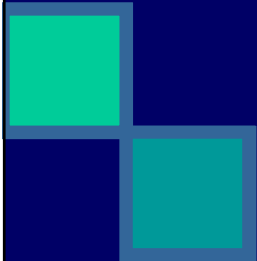

Shrnutí na závěr

-
- Elektronické platební prostředky = elektronické peněžní prostředky + prostředky vzdáleného přístupu k peněžní hodnotě
 - Platební systémy = systémy, které zajišťují převody peněžních prostředků
-

Děkuji vám za pozornost

-
- Dotazy?
 - -> Mgr. Bc. Libor Kyncl
 - -> libor.kyncl@gmail.com
 - -> IS MU
 - -> <http://www.net-mag.cz/>
-